

Kvartalsstruktur 1855-1930

Finnes i Bergen i eller nær bykjernen. Den første kvartalsplanen i Bergen er fra 1855, og vises tydelig igjen i kvartalsstrukturen i Engen og Nygårdsområdet. En kvartalsstruktur er typisk kjennetegnet av murgårdsbebyggelse i flere etasjer hvor gårdene er bygget gavl mot gavl og ordnet i en rutenettformet gatestruktur, med gate på alle fire sider av kvartalet. Husene danner en tett rekke med sammenhengende karakter og har et lukket gårdsrom. Husene ligger helt trukket ut mot fortau eller gate, i noen tilfeller kan det være en smal forhage mellom bygning og fortau/gate.

Hagebyen 1915-1939

Er kjennetegnet av lav og tett boligbebyggelse med private og felles hager, samlet i en helhet med, offentlige parkområder og plassrom. I større hagebyprosjekter kunne det være handelsplasser og bygg for offentlig service. I en del tilfeller i mellomkrigstiden ble hagebyidealene innarbeidet i tettere og mer bymessige prosjekter som hager og grøntarealer rundt frittliggende murgårdsbebyggelse eller i åpne karréer. Men den typiske hagebyen består av lavere bygninger, som regel 2 etasjer, med et gatebilde og bebyggelse strukturert etter klassisistiske geometriske idealer; akser og alleer med fondmotiver, plassdannelser, rekker med hus med for- og bakhager gjerne anlagt langs et krummet gateløp.

Lamellbebyggelse 1950-1980

Er kjennetegnet av at blokkbebyggelse er gruppert sammen i parallelle rekker, uten vanlig kvartalsplan. Grupperingen av blokker kan også inkludere blokker som er tverrstilte på de parallelle rekkene. En kombinerte gjerne ulike blokktyper som lavblokker, høyblokker og stjerneblokker. Formålet med grupperingen er å skape åpne felles grøntarealer rundt blokkbebyggelsen, og sørge for gode utemiljøer og lik fordeling av lys og luft til alle leiligheter. Denne typen bebyggelsesstruktur ble vanlig under funksjonalismen, og ble i Bergen i hovedsak bygget fra slutten av 1950-tallet og frem til 1970-tallet. Lamellbebyggelsen fra denne tiden var som regel godt terrengtilpasset. De mest helhetlige og kulturhistorisk viktigste lamellprosjektene finner en i forbindelse med byggingen av drabantbyer, eksempelvis Landås og Fyllingsdalen.

Variert småhusbebyggelse 1945-1975

Er i hovedsak større feltutbygginger fra 1950-årene og utover på 1970-tallet, da en bygget ut på ledige arealer utenfor den historiske byen og de eldre forstedene til Bergen. Boligproduksjonen var basert på høyt standardiserte hustyper i områder hvor en kombinerte små eneboliger, rekkehus, terrassehus og tomannsboliger.

Åpen karrébebyggelse 1910-1930

Er en variant av kvartalsbebyggelse, men har et åpent gårdsrom hvor bygningene er plassert slik at de danner en hestesko som skjærer gårdsrommet. En åpen karré har i likhet med et kvartal gate på alle fire sider, men bygningene som utgjør karréen er som regel satt sammen i en mindre formal struktur enn det tradisjonelle kvartalet og har en åpning mot en av gatene. Med hensyn til plassering av bygninger langs krumme gateløp, akser og opparbeidede grøntområdet kan åpen karrébebyggelse likne på hagebyen, men skiller seg likevel fra den ved å være en tettere og mer bymessig bebyggelse. Åpen karré er en nokså sjelden bebyggelsesstruktur i Bergen, men er tatt med siden den representerer en viktig arkitekturhistorisk nytolkning av kvartalsstrukturen i tiden etter rundt 1910 og frem til rundt 1930.

Tett bymessig/urban trehusbebyggelse 1500-1850

Bebyggelsen som oppstod rundt og med allmenningene og havnene som strukturerende element fra 1500- og 1600-tallet. Da ble allmenningene utviklet til å tjene brannforebyggende formål, og boligbebyggelsen vokste frem med allmenningene og ferdssåreer mot sjøen som strukturerende element. I Bergen er dette blant de eldste typer bevart bebyggelsesstruktur, som dels har selvgrodde trekk, men som var regulert i den forstand at allmenningene etablerte et mønster for forholdet mellom bebygget og ubebygget areal. Videre er den tette trehusbebyggelsen i Bergen et resultat av at det historisk har vært bestemte regler for bebyggelsen innenfor bygrensene, og en særegen tomtstruktur som har gitt premisser plassering av bebyggelse. Strukturen i den eldre trehusbebyggelsen har også blitt bestemt av hagebruk. Tidligere var det svært vanlig at byboerne dyrket nyttevekster på en del av tomten. Arealknapphet innenfor bygrensene og utvikling av gatenett før fremveksten av motorisert ferdsel har også medvirket til en tett og lav struktur.

Selvgrodd bebyggelse 1700-1900

Bymessig bebyggelse som har utviklet seg uten overordnede planer eller byplanprinsipper. Selvgrodd bebyggelse er kjennetegnet av irregulære gatemønstre og «kvartaler». I Bergen finner en selvgrodd bebyggelse etter 1850 som oftest på industriforstedene som vokste frem utenfor datidens bygrense og i tilknytning til fabrikkene på stedet. Etter 1900 ble også disse områdene bebygget mer planmessig.

Villaområder 1850-1980

Er kjennetegnet av bolighus beliggende på store tomter med omkringliggende hage, med få boenheter – som regel en eller to. Her er også frittliggende firemannsboliger inkludert.

Som bebyggelsesstruktur er det vesentlig at bygningene er plassert slik at de er skjermet fra andre bygninger, og at tomtene som regel er nokså store med bygningene plassert mot midten av tomten. Slik dannes det betydelig mellomrom mellom husene som kan være alt fra opparbeidede arkitekttegnede hageanlegg til mindre og nøkterne villahager. De klassiske villaområdene som vokste frem i byens periferi og omegnskommuner er ofte også kjennetegnet av terrengtilpasning av både hus og hage. Villabebyggelsen som i Bergen først vokste frem i løpet av andre halvdel av 1800-tallet var motivert av landlige boideal. Fra 1930- og 40-tallet bygges det færre klassiske arkitekttegnede villaer og de nye «villaområdene» består i større grad av enklere frittliggende to- og firemannsboliger, og eneboliger med flere type- og ferdighuselementer. Selv om planløsninger og stiluttrykk endres, er det en kontinuitet i bebyggelsesstruktur i form av spredt bebyggelse og et samspill mellom hus, hage og terreng.

Lenke til det digitale
Kulturminneplankartet:
[Kulturmiljøkart](#)

Lenke til Kartfortelling:
[Kartfortelling](#)